

BISERICA și ȘCOLA.

Revista bisericească, școlastică, literară și economică.

Ese odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl.—cr.
 " " " jum. an . . . 2 „ 50 „
 Pentru România și străinătate pe an . . . 7 „ — „
 " " " j. a. . . 3 „ 50 „

Prețul inserțiilor:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
 cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte
 4 fl. și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze la Redacțiunea dela „BISERICA și ȘCOLA”
 Iar banii de prenumerațiune la — „Tipografia diecesană în Arad.” —

Roma și biserica Românilor.

(Continuare.)

Cine a citit „Istoria bisericii Românilor” de Petru Maior, va fi deplin încredințat despre starea decădută a bisericii române și despre persecuțiunile și conflictele îngeroase între Români, ca consecințele uniunii adevăre, ori-cine cuteza ca să ridice glasul în interesul ortodoxiei (neunirei) era persecutat și maltreatat în modul cel mai barbar, pentru că a fost călugărul Sofronie, român ardelean, și protopopul Ioan Molnar din Sadu și alții. Scărbit și asemenea trătări neumane poporul se revoltă în toate părțile, în cât trei regimente de soldați, toți români uniți, se înființară anume pentru apărarea și susținerea uniunii. 1) Uniții și detașările se atacă și sfășiau unii pre alții, ca tabere inimice, din care cei dintâi purtau arme de cucerire, iar cei din urmă se aflau în poziție de apărare.

Nu este însă scopul nostru, ca să înșirăm în detaliu aceste scene tragice din istoria noastră națională, și dacă am spus câteva întemeri în biserica română din secolii trecuți, și făcut-o acesta pentru că *cesiunea bisericii române* se află pusă de nou în discuțiune. Și se agitază cesiunea bisericii române, și se vorbește de viitorul ei trebuie să tragem samă și cu trecutul, căci viitorul fără școla trecutului nu pôte fi ridicat pe base sigure.

Cesiunea bisericii române, dicu e pusă de nou în discuțiune, în România și la noi, iar ca soluțiune se ingerază Papismul pen- trubele părți, cu deosebire că în România, ingerință să manifestă prin agenți stră- țari și la noi prin clerul bisericii ro- mâne; apoi în România opiniunea publică, din punctul de vedere religios, cât mai

cu samă din punctul de vedere politic, se opune energic contra tendințelor de expansiune ale papismului între români, pe când la noi clerul bisericii unite predică uniunea cu Roma ca mijloc infalibil pentru salvarea și conservarea naționalității române.

În sensul acesta apăru, nu de mult, o broșură, dela protopopul gr. cath. Ioan Marcu, din Satu-mare, remarcabilă în timpul presentu, atât pentru curajul auctorului cât și pentru vederile, cu cari aprețiază referințele actuale ale bisericilor naționale. *)

În broșura sa d. protopopu desvôltă ideia pentru înființarea unei biserici române, pentru toți români, cu *ritu propriu român*, cu *organizare hierarhică proprie română și cu drepturi bisericescu propriu român*. Noi abstragemu aci dela partea religioasă a cesiunii, despre o biserică proprie românească, cu altă constituțiune, de cât constituțiunea bisericii orientale, căci astfel de biserică nu ni putem întipui pentru români, și vom tracta cesiunea numai din respectu naționalu, precum și Dl. protopopu se pare că o tractează. Este însă foarte caracteristicu transacțiunea ce admite auctorul între înființarea unei *biserici proprii române* și supunerea ei Primatului papal. Se vede că înființarea unei biserici proprii române e vorbă golă numai, și adevărata țintă a auctorului este apologia uniunii bisericii Românilor cu Roma.

„Noi avem de ales între două biserici, dice D. Protopopu Marcu, între biserica Romei și Constantinopolului . . . . . Biserica de Constantinopol e greacă și puterea ce-și arogă e dela început a Romei **) iar biserica de Roma e romană ***). Veri și ce relațiune dară din par-

*) Noi n'am vădută broșura acesta, dar cunoscem cuprinsul ei din „Observatoriul” din Sibiu Nr. 29 an. cur.
 **) Nici Patriarhului Romei nici celui al Constantinopolului nu s'a datu supremația în biserica creștină. Red.
 ***) Pentru români este egală, dacă nu e românească. Red.

tea noastră cu biserica de Constantinople ar fi faptă în contra romanității noastre, că prin asemenea procedură ne-am uni cu o putere, care e adversariă sângelui nostru." Apoi continuă: "Precum dară originea ni-o avem de la Roma, așa interesul nostru de viață reclamă a ne pune cu Roma în relațiune, care are funtele vieții, și a cărei activitate se întinde peste toate marginile pământului."

Motivele auctorului pentru preferința jurisdicțiunii papale asupra bisericii române sunt foarte slabe, căci dacă poate prejudeca romanității noastre jurisdicțiunea Patriarhiei Constantinoplei, pe motiv că e grăcă, atunci tot așa de prejudiciasă poate fi pentru popoarele neromanice jurisdicțiunea Patriarhiei de Roma, de unde ar urma, ca în interesul propriu național, toate bisericile catolice ale popoarelor neromanice să curme legăturile cu Roma, și să se constituie fiecare în patriarhie proprie națională ori de ginte.

Și noi am arătat că biserica Romei n'a ocrotit interesele naționalității române nici după făcuta uniune, ci din contră, ele fură desconsiderate și violate din partea Scaunului papal, ca și din partea adversarilor politici ai Românilor. Starea bisericii române după uniune ne dă probă nerecusabilă în privința acésta, și în parte chiar starea ei actuală. Tendințele clerului unit, cu foarte puține excepțiuni, sunt îndreptate spre amalgamarea bisericii române cu biserica Romei. Dar pe noi, cari cunoșcem spiritul în care se formează clerul bisericii unite, asemenea tendințe nu ne surprinde. Dela un cler format, cea mai mare parte, în școli străine, în seminariile catolicilor, unde nu învătă decât școlasticism și dispreț pentru instituțiunile bisericii orientale, nici nu se poate pretinde o conștiință clară despre organismul bisericii române, constituțiunea, cultul și disciplina ei orientală. Apoi că românii își au originea de la Roma și pentru acésta interesul lor de viață reclamă a se uni cu Roma, aceste sunt nisce frase tocite care înaintea omienilor serioși nu au nici o valoare.

Românii, vorbind în sens politic, fără osebite toți sunt uniți cu Roma, nu însă cu Roma Papilor, ci cu Roma Cesarilor, astăzi a Italianilor. Acésta este unirea de rasă, unirea de sânge, iar unirea de credință religioasă cu Roma Papilor, abstracție făcând de la partea dogmatică a cestiunii, Românii o resping, chiar pentru că se opune tradițiunilor și instituțiunilor democratice ale bătrânei Rome, atât de tolerantă, încât ea aședase în Panteon alături cu deii sei deii tuturor popoarelor învinse, până când ei fură resturnați de acolo prin puterea evangheliei lui Christos!

(Va urma)

Nr. 1524. Plen.

Cerculariu, *)

contra toate oficiile protopresviterale și parohiale de pe teritoriul consistoriului din Aradu.

După compunerea și arondarea protopresviteratelor de până acum, — făcută din timpurile cele mai vechi, — ca ori ce lucru vechi și mai corespunde cerințelor unei administrații mai prompte, pretinse de interesele noastre bisericești, — sinodul nostru eparchial de la 1877 a aflat de lipsa a proiecta o arondare și tocmită nouă a protopopiatelor din acésta decesă, carea apoi sub 12/24. Octomvre 1881. Nr. 111, 112, 113, 128 și 129, a primit și aprobarea Maritului nostru congresu nationalu-bisericescu.

Venindu acum dăra timpul să se pună viața acea nouă arondare, pe bas'a autorității primite de la sinodul nostru eparchial de la 1/13. Maiu a. c. Nr. 240. și după espunerea noiei arondări cu numele protopopiatelor și comunelor, în cerculariul de facia, se dispunetionile ce urmăza mai la vale:

1. După nouă arondare, teritoriul consistoriului din Aradu se împarte în 11 protopresviterate, era teritoriul consistoriului din Oradea mare în 6 protopresviterate.

Cele 11 protopresviterate din teritoriul consistoriului din Aradu sunt următoarele:

I. Protopresviteratul Aradului

locul central: **Aradu.**

constă din următoarele comune din fostul protopresviterat al Aradului:

1. Aradu	2. Aradu-Gala
3. Batani'a	4. Cianadul
5. Ciciru	6. Micalac'a
7. Mandrulocu	8. Nadlacu
9. Pesc'a româna	10. Sambateni
11. Semlacu	12. Sentesiu
13. Sieitinu	14. Tornia

15. H. M. Vásárhely.

II. Protopresviteratul Chisineului

locul central: **Chisineu.**

constă din următoarele comune din fostul protopresviterat al Chisineului.

1. Bichisiu	2. Ciab'a
3. Cinteiu	4. Chisineu
5. Chitichazu	6. Curticiu
7. Erdeigiu	8. Giul'a
9. Giul'a mag.	10. Giul'a Vagr
11. Macea	12. Misc'a
13. Nadabu	14. Otlac'a
15. Pulu-mare	16. Siciu
17. Simandu	18. Socodom

*) În urmarea unei dispozițiuni speciale a Președintelui Episcopului diecesan, publicăm cerculariul de față cu întrebunțată la ven. Consistoriu. Red.

III. Protopresviteratul Siriei (Vilagosiu)

loculu centralu: **Siri'a (Vilagosiu).**

consta din următoarele comune din fostulu protopresviteratu alu Siriei (Vilagosiu).

- 1. Agrisiu
  - 2. Araneagu
  - 3. Covasintiu
  - 4. Cherechiu
  - 5. Curtacheriu
  - 6. Drautiu
  - 7. Duudu
  - 8. Galsi'a
  - 9. Maderatu
  - 10. Musc'a
  - 11. Păucot'a
  - 12. Siri'a (Vilagosiu)
  - 13. Ternov'a
- catra cari se mai adauga din fostulu protopresviteratu alu CHISINEULUI:
- 14. Comlosiu
  - 15. Sinitea
  - 16. F. Varsiandu.

IV. Protopresviteratul Ienopolei (B. Ineu)

loculu centralu: **Ienopolea.**

consta din următoarele comune din fostulu protopresviteratu alu Ienopolei.

- 1. Ienopolea
  - 2. Repsigu
- catra cari se mai adauga:
- a) din fostulu protopresviteratu alu BUTENILORU:
- 3. Bocsigu
  - 4. Monereu
- b) din fostulu protopresviteratu alu CHISINEULUI:
- 5. Apateu
  - 6. Berechiu
  - 7. Cermeia
  - 8. Siepreusiu
  - 9. Siomoschesiu
  - 10. Sintea
  - 11. Talposiu
  - 12. Vadasu
  - 13. Zazandu
- c) din fostulu protopresviteratu alu SIRIEI (VILAGOSIU):
- 14. Iermat'a
  - 15. Morod'a
  - 16. Seleusiu-Cighir.
  - 17. Sicul'a.

V. Protopresviteratul Buteniloru

loculu centralu: **Buteni.**

consta din următoarele comune din fostulu protopresviteratu alu Buteniloru:

- 1. Aldesci
- 2. Almasiu
- 3. Bêrs'a
- 4. Buteni
- 5. Bodesci
- 6. Camna
- 7. Cacareu
- 8. Chisindi'a
- 9. Cilu
- 10. Cuiedu
- 11. Hodisiu
- 12. Iarcosiu
- 13. Loguzêu
- 14. Mustesci
- 15. Painsieni
- 16. Silindi'a
- 17. Voivodeni
- 18. Vasoi'a

catra cari se mai adauga:

- a) din fostulu protopresviteratu alu SIRIEI (VILAGOSIU):
- 19. Nadasiu
  - 20. Tautiu
- b) din fostulu protopresviteratu alu B. INEULUI:
- 21. Berindi'a
  - 22. Buhani
  - 23. Chertisiu
  - 24. Cociuba
  - 25. Dezna
  - 26. Dieci
  - 27. Donceni
  - 28. Govosdi'a
  - 29. Gnesci
  - 30. Lazu
  - 31. Iiniadu
  - 32. Monés'a
  - 33. Madalbesci
  - 34. Négr'a
  - 35. Prezesti
  - 36. Ramna
  - 37. Revetisiu
  - 38. Rosi'a
  - 39. Siebisiu
  - 40. Selegeni
  - 41. Latin'a
  - 42. Susani.

VI. Protopresviteratul Halmagiului

loculu centralu: **Halmagiu.**

consta din următoarele comune din fostulu protopresviteratu alu Halmagiului.

- 1. Aciaa
- 2. Aciuti'a
- 3. Banesci
- 4. Baldovini
- 5. Basarabasa
- 6. Bodesci
- 7. Brotun'a
- 8. Brusturi
- 9. Budesci
- 10. Cazanesci
- 11. Ciuciu
- 12. Ciungani
- 13. Cristesci
- 14. Dobrotiu
- 15. Dumbrav'a
- 16. Grosi
- 17. Guravale
- 18. Halmagiu
- 19. Halmagiela
- 20. Ionesci
- 21. Lazuri
- 22. Lésa
- 23. Leautiu
- 24. Lesciór'a
- 25. Lungsiór'a
- 26. Magulice
- 27. Mermeci
- 28. Ociu
- 29. Ocisiuru
- 30. Obersia
- 31. Plescuti'a
- 32. Prevaleni
- 33. Poian'a
- 34. Poienariu
- 35. Riscaliti'a
- 36. Rostoci
- 37. Sirbi
- 38. Stea
- 39. Srimba
- 40. Talagiu
- 41. Ternava
- 42. Ternaviti'a
- 43. Tiermure
- 44. Tis'a
- 45. Tiohesci
- 46. Tomesci
- 47. Tiulesei
- 48. Valé mare
- 49. Vati'a de josu
- 50. Vati'a de susu
- 51. Vosdoci
- 52. Vidr'a

catra cari se mai adauga:

- a) din fostulu protopresviteratu alu IENOPOLEI:
- 53. Cromna
  - 54. Timisiu cu Va-lea-mare
  - 55. Holtmizesiu
  - 56. Iosasiu
  - 57. Iosasielu cu Baltele
  - 58. Zimbru cu Dulcele si Brusturescu
- b) din fostulu protopresviteratu alu BUTENILORU:
- 59. Bontiesci
  - 60. Gurahontiu
  - 61. Hontisioru
  - 62. Madrigesci
  - 63. Satreu
  - 64. Secasiu
  - 65. S. Buceva
  - 66. Zeldisiu

VII. Protopresviteratul Totvaradii

loculu centralu: **Totvaradi'a.**

consta din următoarele comune din fostulu protopresviteratu alu Totvaradii.

- 1. Bai'a
- 2. Batuti'a
- 3. Berzav'a
- 4. Capruti'a
- 5. Conopu
- 6. Corbesci
- 7. Cuiasiu
- 8. Dumbraviti'a
- 9. Giuliti'a
- 10. Govosdi'a
- 11. Grosi
- 12. Halalisiu
- 13. Ilten
- 14. Lupesci
- 15. Milov'a
- 16. Monorostia
- 17. Odvosiu
- 18. Obersia

19. Pernesci	20. Petrisiu
21. Rosi'a	22. Selisce
23. Slatin'a	24. Sorosiagu
25. Soversinu	26. Timisiesci
27. Tocu	28. Totvaradi'a
29. Troiasiu	30. Vienesci

catra cari se mai adauga :

a) din fostulu protopresviteratu alu ARADULUI:

31. Paulisiu	32. Radn'a
33. Sioimosiu	

b) din fostulu protopresviteratu alu SIRIEI (VILAGOSIU):

34. Cuvinu	35. Cladov'a
36. Gioroca	37. Minisiu.

VIII. Protopresviteratulu Hassiasiuului

loculu centralu: **Belintiu.**

consta din urmatóriele comune din fostulu protopresviteratu alu Hassiasiuului.

1. Babsi'a	2. Balintiu
3. Belintiu	4. Budintiu
5. Búnea	6. Chisetu
7. Cladov'a	8. Costeiu
9. Cutin'a	10. Dragoesti
11. Dubesci	12. Fadimacu
13. Ficataru	14. Gruini
15. Hassiasiu	16. Ictaru
17. Jabaru	18. Iersnicu
19. Leucusesci	20. Monostoru
21. Ohab'a forgaciu	22. Ohab'a lunga
23. Padurani	24. Paniov'a
25. Rachit'a	26. Remetea-lunca
27. Siusianovetiu	28. Siustr'a
29. Tergovisce	30. Topl'a
31. Topolovetiu	

catra cari se mai adauga :

a) din fostulu protopresviteratu alu LIPOVEI:

32. Barra	33. Brestovetiu
34. Chechesiu	35. Crivobar'a
36. Dobresci	37. Dubochinadasiu
38. Hodosiu	39. Lapusnicu
40. Radmanesci	41. Secasiu
42. Vizm'a.	

IX. Protopresviteratulu Lipovei

loculu centralu: **Lipov'a.**

consta din urmatóriele comune din fostulu protopresviteratu alu Lipovei.

1. Aliosiu	2. Batta
3. Bacamezeu	4. Belotintiu
5. Birchisiu	6. Bulz'a
7. Buzadu	8. Brusnicu
9. Capolnasiu	10. Capriór'a
11. Chelmachu	12. Chesintiu
13. Chizdi'a	14. Comiatu
15. Cuvesdia	16. Dorgosiu
17. Fibisiu	18. Firegyhazu
19. Fiscutu	20. Grosi

21. Labasintiu	22. Lalesintiu
23. Lipov'a	24. Ostrovu
25. Ohab'a serb.	26. Petirsiu
27. Pojog'a	28. Selciv'a
29. Spat'a	30. Sannicolaul mic
31. Sistarovetiu	32. Tiel'a
33. Ususeu	34. Valea-mare
35. Veresmortu	36. Teesiu

37. Zabaltiu

X. Protopresviteratulu Timisiorii

loculu centralu: **Timisior'a.**

consta din urmatóriele comune din fostulu protopresviteratu alu Timisiorii.

1. Baratézu	2. Bazosiu
3. Beregsu	4. Benceculu rom.
5. Bucovetiu	6. Calacea
7. Chisiod'a	8. Fabrique St.
9. Fabrique St. Ilie	10. Ghirocu
11. Ghirod'a	12. Hodoniu
13. Izvinu	14. Ianova
15. Jadani	16. Maiere
17. Medvesiu	18. Mosniti'a
19. Monostoru	20. Murani
21. Parti'a	22. Pobd'a
23. Remetea	24. Sant Andreu
25. Secéni	26. Sanmihailu rom.
27. Secusigiu	28. Siagu
29. Tierentédu	30. Utvinu
31. Ving'a.	

XI. Protopresviteratulu B.-Comlosiuului

loculu centralu: **B.-Comlosiu.**

consta din urmatóriele comune din fostulu protopresviteratu alu B.-Comlosiuului.

1. B. Comlosiu	2. Beb'a vechi
3. Checea rom.	4. Cianadulu rom.
5. Chisorosinu	6. Ecic'a rom.
7. Igrisiu	8. Ianchabidu rom.
9. Nereu	10. Pesacu
11. Sarcea rom.	12. Toraculu rom.
13. Toraculu micu	14. Valcani

catra cari se mai adauga din fostulu protopresviteratu alu TIMISIORII:

15. Pustinisiu. (Öregfalu.)

2. La 1-a Septemvrie 1883, tóte comitatele care au fost aparținând altui protopresviteratu, se vor desface de protopresviteratulu caruia au aparținut acum și se vor încorpora și vor aparține protopresviteratulu la care sa încorporat nou'a arondare.

3. Causelile pendinte a-le privatiloru a competintia s'ar schimbá prin nou'a arondare încât numai se pôte, scaunele protopresviteratulu sunt avizate a-le terminá pana la 1. Septemvrie.

a. c., ér încât acést'a din ori ce cauze nu s'ar poté, acele cauze se vor transpune scaunului protopresviteralu din tractulu la care apartieniu parțile dupa nou'a arondare, si astfelu dela 1. Septembrie 1883, atâtu clerulu câtu si poporulu creștinosu din acestu districtu, in afacerile privitoare la protopresviteratu, au sè se adresedie la oficiulu protopresviteralu din tractulu la care s'a incorporatu ca, la celu competente pentru ei.

4. In protopresviteratele cari, prin nou'a arondare nu s'ar fi schimbatu séu n'ar fi sufertu schimbari mari, scaunele, sinódele, comitetele si epitropiile protopresviterali, remanu si mai insulo in functiune; ér in protopresviteratele in cari sa facutu schimbari mari, aceste corporatiuni dela 1. Septembrie 1883, se considera desolrate, si la ulteriór'a indrumare a Consistoriului, atari protopresviterate se vor constitui de nou in cursulu lunei lui Septembrie a. c., întielegându-se de sine ca corporatiunile periodice numai pentru restulu periodulu presinte 1882—1885.

5. Dupace se va fi reconstituitu sinodulu protopresviteralu, va avé a alege pe membrii scaunului, comitetului si ai epitropiei protopresviterali, si apoi va tractá si intrebarea asupra celui de resiedintia a protopresviterulu unde sa subversá vre o divergintia in privintia lui.

6. Comunele marginasie, adeca acelea cari sunt la marginea tracturilor nou arondate, încât sa crede insarcinate prin nou'a arondare, *extradominium* au dreptu se reclame in terminu de unu an la sinodulu diecesanu.

Publicarea acestei dispusetiuni are sè se face întâiaiu in comitetele parochiali celu multu pana la finea lunei lui Iulie, ér dupa acea in tóte comitetele parochiali se va convocá sinodu parochialu extraordinariu pe 15. Augustu 1883. ca sè se deplinésca publicarea si in acelu sinodu, avendu spre actulu publicarii a luá protocolu atât in privintia comitetului cât si a sinodului, si acelu protocolu pe calea concernintelui oficiu protopresviteralu a-lu asterne la consistoriu.

A r a d u, din siedintia consistoriului plenariu, tienuta la 31. Maiu, 1883.

Toanu Metianu, m. p.

Episcopulu Aradului.

Sinodulú eparchialú din Aradú.

(Continuare.)

Sedintia IX s'a ținutú in Aradú, la 30. Aprile, (12. Iunie), 1883, nainte de amézi, sub presidiulu Illustratulu Sale Domnului Episcopú diecesanu Ioanú Metianú. Prezidiu: Dr. Nicolau Oncu.

Dupá deschiderea sedintei la 10 óre dimineța, s'au datu protocolulu sedintii III se autenticá.

Vasiliú Mangra reportorulu comisiunei organizate, dándú lecturá proiectulu de regulaméntu pentru afacerile interne a-le Sinodului, Sinodulú de-

cide: cá acesta din preună cu proiectulu de regulaméntu pentru alegerile sinodali sã se tipărăscã și pentru studiere sã se distribue între deputatii sinodali, rezervându-se discusiunea asupra amendurora pentru sesiunea viitoare sinodală.

Nicolau Zigre reportorulu comisiunei organizate, cetindú reportulu Consistoriului plenariu, din Aradú, despre activitatea sa din anul 1882, din acesta se vede in generalú, cumcã, in decursulu anulu 1882 a intratú la acestú Consistoriu 3730 de esibite, priu urmare cu 704 mai multe numere de cât in anul precedentú 1881 și cumcã Consistoriulu plenariu din Aradú, in decursulu anulu 1882 a ținutú 4 sedinte plenarie, in cari sub 36 de serii, sau deliberatú tóte obiectele, avisate la competinta sa, se primésce spre scire.

In specialú se repórtã:

1. Cumcã afarã de Damianú Dragonescú, toți asesorii de nou alesi, in Senatulú de scóle și celu epitropescú s'au prezentatú și depunéndú juráméntulu au intratú in functiune; Damianú Dragonescú însă, in decursulu anulu depunéndú mandatulu și de deputatú și de asesorú consistorialú, consistoriulu a primitú abdicerea, și in cerculu electoralú devenitú astfelú vacantú a ordinatú și efectuitú alegere nouă, érã abdicerea sa de asesorú consistorialú și membrulú epitropiei fonduriloru comune o șupune la decisiunea sinodului;

2. Cumcã in urma decisului, de sub Nr. 56/882 sin. Consistoriulu a esoperatú pe partea comunei Tornea dela Inaltulu Ministeriu de cultú și instructiune publicá unú ajutoriu de 400 fl. din cuota ajutoriulu de Statú, de altmintrelea din lipsa de bugetú a recomandatú cauza Presidiulu delegatiunei congrasuale, spre luare in consideratiune;

3. Cumcã cesiunea înființării unui gimnasiu s'a transpusú Senatulu de scóle, unde se aflá sub studiere;

4. Cumcã relativú la comuna mixtã dela biserica st. Georgiú din Fabriculu Timisorii și preste totú in casa de despãrtire a comunelorú mixte s'a satisfacutú intru tóte decisulu sinodalú de sub Nr. 163/882 fără esmissulu prevédutú acolo, mai de parte cumcã presidiulu acestui Consistoriu, in întelegere cu referintele delegatiunei a aflatú de consultú de a suscepe de o camdatá procesulu de despãrtire numai pentru una — doue comune, și anume, Chinezulú și Fenlaculú; cea ce inse nici până ađi nu s'au potutú încă efectui;

5. Cumcã in urma însarcinării de sub Nr. 180/882. Consistoriulu ascerne la acestú Sinodú cu reportú seperatú, proiectú de controla bisericescá asupra administrării fundatiunei Elena Ghiba Birta;

6. Cumcã in nessulu conclusulu sinodalú, de sub Nr. 200/882 protopopiatulu Aradului este sub deplinire, érã cá in protopopiatulu B. Comloșului părintele protopopú Vicentiu Șerbanú și-a reocupatú postulú, cam de odatá cu locuinta provisoria in Sân-Nicolaulú mare;

7. Cumcã in legăturá cu conclusulu de sub Nr. 193/882. Consistoriulu a primitú conclusulu congrasualú prin carele se încuviințezá proiectatá arondare a protopopiatelorú din diecesa Aradului, cumcã de asemenea a sositú și conclusulu congrasualú Nr. 286 prin care s'a decretatú unú normativú pentru aplicarea uniforma a §-lui 53 din Statutulú Organicú, relativú la alegerea de protopresbiteri.

8. Cumcã in urma concluselorú de su Nr. 66/882 și 179/882 relative la elaborarea proiectulu de regula-

mântu pentru alegerile de deputați sinodali, și la revizuirea regulamentului afacerilor interne s'a făcut la timpul seî dispozițiunile de trebuință;

9. Cumcă în decursul anului au murit 4 bărbați bine meritați pentru cauza bisericeî și națiunei năstre; anume: Constantin Aîndanu, Alessiu Popoviciu, Georgiu Chirilescu și Ioanu Arcoși;

10. Cumcă protopresbiteratul Șiriei devenit în vacanță prin decedarea protopopului de pie memoria Constantin P. Aîndanu s'a și îndeplinit prin alegerea părintelui asesorî consistorialu Georgiu Popoviciu, și în fine; cumcă în cercurile electorale devenite în vacanță prin decedarea membrilor sinodali C. P. Aîndanu și Alessiu Popoviciu, s'a ordinaru și făcutu alegeri noue, 6ră în privința vacanțielorî devenite în Consistoriu prin încetarea din viață a membrilor consistoriali, Alessiu Popoviciu și Georgiu Chirilescu se asc6ptă decisiunea sinodului, în urmarea propunerii comisiunei combinată cu cea a deputatului sinodalu M. V. Stanescu privitoare la completarea senatului epitropescu, Sinodulu primeste acestu reportu spre scire, totodată enunță:

a) Sinodulu exprimă și decide a se trece în procesulu verbalu condolița sa pentru pierderea lui Alessiu Popoviciu, Constantin P. Aîndanu Georgiu Chirilescu și Ioanu Arcoși, bărbați bine meritați ai bisericeî și națiunei năstre,

b) în locul decedaților asesori consistoriali Alessiu Popoviciu și Georgiu Chirilescu, precum și în locul lui Damianu Dragonescu, renunțat, Sinodulu decide să se al6gă alți membri noi încă în decursulu sesiunei acesteia.

Din partea consistoriului plenariu din Oradea-mare s'a reportat totu prin același reportor:

1. Cumcă în decursulu anului 1882 au intrat în acestu consistoriu 1257 de esibite, rezolvite t6te, și cumcă a ținutu 7 ședințe plenarie, în care a hotărîtu 37 obiecte;

2. Relativu la concludulu sinodalu de sub Nr. 193/882 se reportă, cumcă în privința arondării protopopiatelor nu a pututu face nici o dispoziția, din caüsa că nu a primitu încă concludulu congresualu adus în această caüsa;

3. Cumcă în puterea concludului sinodalu de sub Nr. 234/882 Presidiulu acestui consistoriu, în conțelegere cu Consistoriulu, pe referentulu de la Senatul de școle l'a lăsatu în folosința salariului întregu, pe lângă îndetorierea înse primită de a visita în decursulu anului, pe spesele sale proprii celă puțină 82 de școle de pe teritoriulu acestui Consistoriu, cea ce s'a și făcutu;

4. Cumcă Preasânția Sa Domnulu Episcopu diecesanu, condusu de interesulu seî viu pentru binele și prosperarea bisericeî și a credincioșilor seî, în v6ra anului 1882 a făcutu visitațiune canonică în protopresbiteratele, Beușului, Meziadu, Popmezeu și Beliü, intiminatü fiindu pretutindenea cu ovațiunii de bucurie și grațitudine din partea clerului și poporului, oficiindü servițulu divinü în t6te bisericile centrale și ținendü cătră poporü alocațiunii morale și cuvântării instructive, ale cărorü urme vorü rămâne nesterse în inima credincioșilor năstri;

5. Cumcă președintele acestui consistoriu înscitü de secretariulu consistorialu, în decursulu anului au vizitatü mai multe comune, oficie parohiale, bisericeî și școle din acestu districtu, în urma căreia pe baza informațiunilor și esperinței făcute pentru îndreptarea scădămentelor descoperite în conducerea

oficiilor parohiale și în instrucțiunea publică, s'a emisü unü cerculariu specialü; și în fine:

6. Cumcă unü postu de asesoru în Senatul bisericescu, rămändü ne deplinitu, se cere îndeplinirea lui prin alegere; în urma propunerii comisiunei reportulu se primeste spre scire; totu odată Sinodulu decide:

a) în privința referintelü dela Senatul de școle, până la finea periodului sinodalü de faciă, se susține în vigore concludulu sinodalü Nr. 234/888 pe lângă dispozițiunea făcută, deja în puterea acestui concludü de cătră presidiulu și Consistoriulu din Oradea-mare,

b) sinodulu cu plăcere și mulțamită ia actü de visitațiunea canonică întreprinsă de Preasânția Sa Domnulu Episcopu diecesanu; de asemenea constată cu plăcere și vizitarea făcută din partea presidiului acestui Consistoriu, dorindü ca și pe viitorü același se continue această vizitare a parohielorü și școlorü; în fine,

c) postul de asesoru preoțescü, la Senatul de școle de asta dată se lasă nedeplinitu.

Mai departe Nicolaü Zigre, reportorü alü comisiunei organizatorice cetesce statutele fondului preoțescü, înaintate la Sinodü din partea adunării generale a preoțimeî din această diecesă spre desbatere și aprobare, acărörü lectură ascultändu-o cu plăcere și vi interesü, în sensulu propunerii comisiunei Sinodului în generalü primeste aceste statute de basa pentru pertractarea specială.

În legatură cu această și în urma propunerii deputatului V. M. Stanescu, Sinodulu cu însuflețire generală, prin ridicare exprimă mulțamita sa Preasânției Sale Domnului Episcopu diecesanu pentru înființarea acestui fondü, și decide a-se trece această la protocolu.

Ședința se redică la 1 6ră după am6dezi, cea proximă se anunță, pe 5 6re după am6dezi

(Va urma)

Institutü pentru educațiunea fetelorö române

Recomandäm căldur6sei părtiniri a publicatöi romänü următorulu Apelü alü comitetului Romäniunei pentru înființarea unei școle de fetițe în Cluj.

Națiunile mai civilizate în t6te timpurile recunoscutu, dar recunoscü deschilinitu în zilele noastre însemnatulu rolü, ce femeia are întru dezvoltare și întru direcțiunea mersului de dezvoltare a poporilor. Destinele acestora mare parte sunt puse în mânilor ei.

„Pre sînulü mamei — 6ice celebrulu Aim6 tin — paus6dă spiritulu pop6roilor, moralurile, judeciile, virtuțile lorü; cu alte cuvinte civilizațiunea genului omenescü.“

Într'adeverü înriurirea femeiei îmbracios6ză năstră întregă, încep6nd de la l6gänü până la m6ntü. Într'adeverü cine scie, ce impresiune ad6nă în inima fragedă a copilului plăp6ndu e primele cuvinte, svaturi și îndrumări ale mamei, copilulu nici devenitü june și bărbatü nu le mai oi form6ză pentru elü tot atâte sante principie c6t6re și de multeori mai tari decät pasiunile vi6tru Cui nu-i este cunoscutü, că în decursulu istoriei odată cugetele, cari la colțulu caminului femeia și inspiratü soțului seü, fure duse de acesta în și determinară înt6rcerea sorții a populațiunii țere întregi în spre mai bine sau în spre

Nu fără cuvântul s'a atribuit dreptul acea în cauză. Tâmplămintele istorice o parte principale femeilor. Nu fără cuvântul se poate dice și susținut, că cum sunt mamele și soțiile: așa e generațiunea, așa e societatea respectivă.

De asemenea considerațiunea a fost condusă inteligența română din Clușă și giură, când înainte de aceasta cu zece ani, la inițiativa bravilor nostri junii de la universitatea din loc, începu colectarea unui fond pentru a înființa o școală română de fete în baza capitală, iară acum centrul culturale al Transilvaniei. Inteligența rom. clusiană a creștut atunci și crede și astăzi, că în secolul curentului atât de potente alui ideei naționale ne este ertat și detorința și nouă Românilor, ca altora, a ne apăra și păstra libertatea naționale individuale cu mijlocele noastre și prin legăli.

Fondul crescă în zece ani prea puțin; abia ajunge la suma de 3000 fl. v. a. Nu cercăm cauzele acestui încetinelu progresu și crescământu. Una a fost nebușăma, trebuie se marturim, puțina noastră înțesare de afacerilor noastre publice și mai generală. De altă parte însă variele legi școlastice și de școlă îndreptățire a naționalităților, și solemnile promisiuni ale bărbaților de stat fruntași din patria noastră încă ne leganară în anii precedenți în sururi și speranțe, că acele legi și promisiuni numai se vor face odată trup; că din dăcile de milioane se contribuiesc cele aproape trei milioane de Români la susținerea statului, ni se va arunca și nouă macar o fermitară cât de bagatelă pentru institutele noastre de cultură naționale românescă.

Se știe, ce decepțiune amară ne preparară pentru credința noastră din acele vise și speranțe leguibile dietei patriei noastre din cesti vre doi ani ultimi. Sistemul avisați și în afacerea educațiunei și culturalei noastre românesce numai și numai la propriile noastre dietei.

Între atari împrejurări fatali de grele avem de înțința imperioasă să ne cugelăm serioș și să ne înțucăm, cu o oră mai înainte, de a înființa institute românesce pentru instrucțiunea și educațiunea ficele și surorilor noastre. Nu mai pôte fi de ađi înțința pentru Români din monarchia austro-ungară le năru indiferente, dacă ficele și surorile noastre, ficele și soțiile și mame române, se vor creșe și instrui în institute de ale noastre, ori, ca până acum, tot în școlile trăine, de unde se ășă unele, dacă nu cu mare și ură, la tot casul. Însă cu nepăsare față de limba, religiunea și datinele strămoșilor.

De acea suscrisul comitetu alui „Reuniunei Clușă” pentru înființarea unei școle rom. de fete Clușă își permite a se adresa în generale către amicii culturale, iară speciale către onoratul lui amicii români, către totă suflarea și inima română, adăptu ajungerea cât mai curândă a mentuitorului apăntu culturale-naționale se nu pregete a-i veni întru ei, ori. Acesta fie prin instituirea de colecte în fața fundului, fie pășind în șirul membrilor Reuniunei fundului ca fondatori cu 100 fl. v. a. odată vieții tot deuna, aș ca membri ordinari cu cotisărie de 2 fl. pre an. Listele de suscrițiune, numerice și alăturate la acestu apel, p. t. dămnele și în anii colectanți se binevoiască a le retrimite imediată cu rezultatul operatului doi casari alui suscrisului comitetu, Vasiliu S. Podoba (Clușă, strada Anilor nr. 6), la care aș a se adresa pentru liste

și alți amici ai educațiunei române, cari ar binevoi a se însărcina cu asemenea colectări.

Surori române și frați români!

În numele moșilor și strămoșilor și în numele nepoților și strănepoților nostri ne îndreptăm către voi cu acest apel frățesc. Căia printre toate fatalitățile secolului ne eređiră limba, relegea, ființa română intactă; cesti sunt în dreptu a pretinde de la noi, se le transitemu nestirbată ereditatea străbună. Se ne punem drept-aceia cu totu umeru. Fiecare din noi, micu și mare, avutu și șeracu, după putere se depunem obolul nostru pre altariul culturalei românesce, astăzi în speciale alui culturalei și creșterei fetei române. În ea vom capeta prin asta unu nou și potente factoriu alui esistenței și progresului nostru. Jerfta noastră va produce fructe înmiite până în cele mai depărtate generațiuni, cari ne vor binecuvăta.

Din ședința comitetului „Reuniunei fundului pentru înființarea unei școle rom. de fete în Clușă” Clușă, 29. Martiu 1883.

Alexandru Bohățeli,
președinte.

Dr. Georgiu Silași,
actuariu.

D i v e r s e.

* **Concertul și petrecerea dela Tăla.** Reuniunea preoților și învățătorilor din inspectoratul Birchișului, a aranjat a treia și de Rosali o petrecere împreunată cu concertu, datu de corul plugarilor din Chiseteu, la care a fostu prezenți o mulțime de oșpeți chiar din cele mai depărtate locuri. Corul era compus din 42 persoane. Concertul a succedut peste asteptare bine. Recunoștința publicului s'a exprimat în aplausele ce păreau că nu numai aș sfârșitu. Tote piesele aș fostu repetite. Săra la 8 ore s'a jocat de către coristi reprezentațiunea teatrală „Nuuta,” carea de asemenea a succedut foarte bine. Petrecerea s'a continuat cu dansu, până dimineața în vărșatul dorilor. Oșpeții în urma celor veđute și auđite s'aș îndreptat cu deplină satisfacțiune: mandrii și plini de încredere în viitoru, veđend, că chiar și românul din opincă si dela cornele plugului are talentu și capacitate spre cele mai grele arte. Mai amintesc aci, că Duminecă săra, în prima și de Rusali, corul a făcutu la Capolnașu serenadă Ilustrilor Dni Mocionesci, unde Dl. Dr. Alexandru Mocioni, în o vorbire frumoasă și însuflețită, multă-mindu-le pentru ovațiune, dișe: „voi arătați lumii că sunteți demni următori ai glorioșilor strămoși ai nostri.” Lunu corul a cântat liturgia în biserica din Tăla. Corul pretutindenți a fost salutatu de poporu cu cea mai mare căldură. Se speră că în urma însuflețirii, în mai multe comuni se vor înființa coruri vocale. Onore corului din Chiseteu. Onore bravului conducători alui corului, Lucianu Șepețianu! B.

* **Procesul crimei dela Tisza-Eszlár** a început a se pertracta înaintea tribunalului din Nyiregyháza. Pe banca acusaților se așă patru evrei înculpați de asinatu fetei Eszter Solymosy, șese acusați pentru complicitate și alți cinci acusați că ar fi datu ajutoriu la ascunderea cadavrului. Totu acusații negă că ar fi omoritu pe acea copilă, singuru Maurițiu Șerf, copilul unui acusat, în etate de 14 ani a mărturitu că a veđutu cu ochii sevărșirea crimei. Mărturia copilului, precisiunea respunsurilor sale, și admirabila logică în enararea faptului a provocat scene foarte întăritate. Pertractarea procesului se continuă încă.

* Ună nouă vrășmașă ală viilor. — *Journal d'Alsace* semnăleză în viile de lângă Strasburg așa numita Kermes (*Coccus vitis*) sau Schildlaus. Într'o vie de la Neudorf o mulțime de vițe s'au uscată din cauza acestei insecte, care se pôte vedea foarte bine. Pentru a combate această insectă, se operează astfel: se dissolve 50 grame de săpună negru în puțină apă caldă; după ce se răcește, se adaugă 100 grame de alcool amylic și 200 grame de spirt $\frac{3}{6}$ la 90 de grade, pe urmă se adaugă cantitatea de apă trebuitoare pentru a obține ună litru franceză de lichid. Cu acest insecticidă se udă lemnulă viței care are *Coccus vitis*.

* Ună monument în memoria lui Schopenhauer. — Este vorba în Germania să se rădice ună monument în memoria filosofului Arthur Schopenhauer. Profesorul Max Müller adresază o scrisore diarului Times din Londra, pentru a solicita, în favorea acestui proiectă, sprijinulă Engliterii în privința căreia Schopenhauer a fost unulă din cei mai sinceri amici. Acest monument va fi rădicată la Francfort, unde marele filosofă a ceteccută cei din urmă ană ai vieței sale.

CONCURSE.

Concursă se deschide pentru ună stipendiu de 120 fl. v. a. din fundațiunea *Gavriilă Faură de Teiușă*.

Recurenței aă se asternă recursele loră până în 10. Augustă st. vechiă a. c. la Consistoriulă din Oradea-mare instruite cu adeverințe că sunt români gr. or. seraci, și cu testimoniū de pre anulă școl. curentă cumeă sunt diligenți întru învățaturile ramului ce și aă alesū. Se vor preferi descendenței de linia bărbătescă din numita familiă Faură, apoi descendenței din linia femească.

Aradă, în 20. Maiă 1883.

Ioană Mețiană, m. p.

Episcopulă Aradului.

Se escrie concursă pe stațiunea învățătorească vacantă de clasa II dela școlă de băeți din opidulă *B. Comloșă*, cu terminulă alegerei pe 17/29. Iuliă a. c.

Emolumintele anuale sunt: în bană 500 fl. v. a. 2 jugere catastrale pământū arătoriū de clasa primă, 6 orgii paie din care are a-se încălzi și școlă; 400 $\square^o$ grădină intravilană pentru legumi; — dela înmormântare unde va fi chieamată 64 cr. v. a., pentru nobilisarea (ocularea) pomiloră din grădina de pomi 20 fl. cortelū cu două chilii, cămară, podrumă și podū.

Acastă stațiune învățătorească fiind de clasa primă dela recurenți se recere se posedă cualificațiune eminentă. — Doritorii de a recurge la această stațiune sunt avisați a-și instrui recursele conforma prescrișoriloră din statutulă organică și a-le substerne inspec-toruluiă cercuală de școle Paul Tempea în Nagy-Torak cottulă Torontal, — precum și a se înfățișa până la alegere în atare Duminecă sau serbătore în fața looulă spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipicū.

B. Comloșă la 22. Maiă 1883.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu mine: **Paul Tempea**, m. p. inspec. de școle.

În urmarea ordinațiuniloră Vener. Consistoriū eparchială din 3/15. Maiă Nr. 1458 a. c. pentru în-deplinirea stațiunei învățătorești din *Pilu-mare*, comit. Aradului, protosbit. Chișineului, se deschide concursă

cu termină de alegere pe Dumineca din 10. Iuliă st. v. a. c.

Emolumintele sunt: 500 fl. v. a. cortelū liberū cu grădină de legumi, dela înmormântări mari 50 cr. iară dela cele mici câte 20 cr. v. a.

Dela recurenței preparanți sau teologi, se pot-tesce testimoniū cu cualificațiune de frunte. Cei cu clase gimnasiali vor fi preferiți. — Recursele, până în 7. Iuliă st. v. a. a-le substerne la D. protopos și inspectore școlarū Petru Chirilescu în Chitighazi (Kétegyháza). — Voitorii de a dobândi această stațiune până la timpulă alegerei, în vre-o Duminecă sau serbătore, vor avé de a-se presenta la biserica din locă spre a-și arăta desteritatea în cântări și tipicū. — Alesulă își va ocupa stațiunea, numai cu începutulă anulă școlastică viitoră.

Datū în Pilu-mare la 7. Maiă 1883.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu mine: **Petru Chirilescu**, m. p. protopos biterū și inspectorū școlarū.

Concursă pentru parochia vacantă din comit. *Conopă*, protopresbiteratulă Totvaradii cu termină de alegere pe 10/22. Iuliă 1883. care parochie e clasificată de a 3-a clasă.

Emolumintele sunt: $\frac{1}{2}$ sesiune pământū arătoriū care aduce venitū curatū de 87 fl. Birū dela 185 numere de case una măsură cucuruđū sfărmată computatū în suma 222 fl. Stolele îndatinate computatū în 108 fl. Suma 417 fl.

Doritorii de a dobândi această parochia sunt poțiti a-se presenta până la ziua de alegere în a. biserica din Conopă pentru de a-și arăta desteritatea în cântare și predică.

Recursele ajustate conform statutulă organc sunt a-se trimitte Reverendissimulă Domnă Vasile Beleşū protopresbiterū în Totvaradia per Soboră Conopă, 29. Maiă st. v. 1883.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu mine: **Vasile Beleşū**, m. p. protopos

În urmarea ordinațiunei Venerab. Cons. eparchială Aradanū dto 20 Decemvre 1882 Nr 3467. B. v. de dto 10. Martiu 1883. Nro 693. pentru în-deplinirea, în modă definitivă a parochiei gr. or. de clasa III opidulă *Ciaba*, (în comitatulă Bichisului, protopresbiteratulă Chișineului) prin această se escrie concursă cu termină de alegere pe 19. Iuliă vechiă a. c.

Emolumintele sunt: 1) Casă parochială cu două chilii și grădină. 2) 27 jugere de pământū estuată lanū, a 12. fl. face 324. fl. 3) Dela orasiū 30. Bice Birulă lecticală se urcă la 90. fl. 5) Venitele stimate 90. fl. care tôte la olalta facū 534. fl.

Recurenței sunt avisați: ca recursele loră, sate comitetulă parochială, până în pređiu'a alegerei se le substernă Reverendissimulă Domnă protopos biterū tractuală Petru Chirilescu în Chitighazi (Kétegyház) iar în vr'o duminecă se serbătore presinte în sânta biserică din locū spre a-și docu desteritatea în cântū și cele pastorale. — Recursele cu calificațiune superiōră vor fi preferiți.

Datū din sedința comitetulă parochială din opidulă Ciaba, ținută la 8. Maiă 1883.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu mine: **Petru Chirilescu**, m. p. protopos